

JAPANSKI MODEL PRIMENE STRATEGIJE POLICIJE U ZAJEDNICI

Sažetak

Autor na osnovu analize sadržaja strane naučne i stručne literature podataka iz zvaničnih publikacija japanske policije predstavlja specifičnosti primene strategije policije u zajednici u Japanu, u cilju ukazivanja na primere dobre policijske prakse, s obzirom na to da je i u Republici Srbiji ovo zvaničan pristup policijskom radu.

Pored osvrta na osnovne postavke ove strategije, prikazani su organizacioni, programski, strateški i filozofski nivoi tzv. koban-modela rada policije, te prepreke koje se nalaze na putu ostvarenja ciljeva ove strategije i načini na koji ih japanska policija prevazilazi. Naposljetku, autor zaključuje da praksa japanske policije predstavlja prototip uspješnog rada policije u zajednici, ali da je on uslovljen specifičnostima japanskog društva i da se kao takav teško može implementirati u društvima koja ne dele iste karakteristike.

Ključne reči: *koban, japanska policija, strategija policije u zajednici, Japan, policijska praksa.*

1. Uvod

Kriminalitet, kao svojevrsan primer socijalnih devijacija u svakoj državi, iziskuje upotrebu različitih formalnih i neformalnih socijalnih mehanizama za njegovo suzbijanje, kako represivno tako i preventivno. Važna uloga u suzbijanju kriminaliteta pripada policiji kao najširem mehanizmu formalne socijalne kontrole, sa kojom se građani najčešće susreću (Ignjatović, 2016, p. 156). Policijski rad je jedan od najvažnijih formalnih mehanizama osmišljenih da regulišu i kontrolišu ponašanja u društvenoj zajednici (Moose, 1993, p. 1) jer je policija prva linija odbrane društva u suprotstavljanju kriminalitetu (Trojanowicz & Bucqueroux, 1991, p. 9).

Važnost preventivnog policijskog rada je prepoznata kako u teoriji tako i u policijskoj praksi u mnogo država na svetu, te je jedan od najrasprostranjenijih modela policijskog delovanja danas – strategija policije u zajednici (*Community policing*), koja kao svoj prioritetan cilj navodi upravo prevenciju kriminaliteta. Ona podrazumeva upotrebu svih mera za mobilizaciju pojedinaca, društvenih grupa, organizacija i institucija koje su usmerene na sprečavanje inkriminiranih ponašanja (Džunić, 2018, pp. 59-60), kao i

* Master pravnik, e-mail: lazarsdjokovic@gmail.com

različite programe koje preduzimaju država i lokalna zajednica kako bi otklonile faktore koji dovode do nastanka kriminalnih ponašanja (Kostić, 2010, p. 106).

Rad policije u zajednici više nije svojstven samo zapadnoevropskim državama i Sjedinjenim Američkim Državama, gde je kao poseban koncept policijskog rada i nastao. Naprotiv, danas ova strategija predstavlja način organizacije i rada policije širom sveta. Tako, kako Simić & Nikač (2010, p. 127) ističu, posle svih, i postkomunističke države u tranziciji preuzimaju ovaj model policijskog rada i odustaju od tradicionalnog, uglavnom reaktivnog pristupa. I u Republici Srbiji je od 2013. godine navedena strategija zvanično proklamovan model rada policije u cilju ostvarivanja „bezbednosti građana, društva i države afirmišući individualnu bezbednost građana kao predušlov za ravnopravno ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava i kvalitetan život u društvu“ (Strategija policije u zajednici, 2013).

Japan je država čiji se model policijskog rada u svetskoj naučnoj i stručnoj literaturi često izdvaja, kako zbog organizacionih mehanizama i socijalnih prilika u kojima deluje tako i zbog tradicionalno niske stope kriminaliteta i visokog nivoa osećanja bezbednosti građana (Nikolić-Ristanović & Konstantinović-Vilić, 2018, p. 99).

Predmet proučavanja u ovom radu su specifičnosti primene strategije policije u zajednici u Japanu, njena organizaciona, strateška, programska i filozofska osnova, i to na osnovu analize sadržaja strane naučne literature koja se ovim predmetom u celini ili pretežno bavi, te zvaničnih statističkih podataka i publikacija japanske policije. Takođe, rad sadrži i kratak prikaz nedostataka ovakvog rada policije koji su u prošlosti doveli do povećanja nivoa kriminaliteta u Japanu i stvorili osećanje nesigurnosti kod građana, ali i na mehanizme kojima se japanska policija služi kako bi prevazišla nastale prepreke.

Rad je napisan prevashodno u cilju predočavanja domaćoj stručnoj i naučnoj javnosti jednog specifičnog prilaza strategiji policije u zajednici, te ukazivanje na primere dobre prakse, ali i na mane takvog policijskog rada.

Opravdanost nastanka ovog rada proizlazi iz činjenice da ni japanski pravni sistem, kao ni japanski model policijskog rada nisu pobudili pažnju domaćih autora, ili bar ne u meri u kojoj bi to trebalo da bude, a na specifičnosti *community policing*-a u Japanu bi svakako trebalo obratiti pažnju, posebno uzimajući u obzir da se domaća regulativa okrenula ovakvom pristupu radu policije.

2. Osnove strategije policije u zajednici

Odrediti jedinstveni i svuda prihvaćeni pojam strategije policije u zajednici i njegovu sadržinu nije moguće, s obzirom na to da ova strategija ima drugačija značenja u različitim društvima (Skogan & Hartnett, 1997, p. 4). Pored načina definisanja, ni način implementacije ove strategije nije uniforman, niti se za to može iznaći jedinstveno uputstvo (Moose, 1993, p. 32). Ono što se, s druge strane, sa sigurnošću može tvrditi jeste to da je ova strategija jedan od najpopularnijih savremenih pristupa radu policije i da počiva na stavu da se policija ne može izboriti sa kriminalitetom samostalno, već je za to neophodna saradnja sa društvenom zajednicom (McLaughlin & Muncie, 2001, p. 41). Ova strategija je doprinela razvijanju drugačijeg odnosa između građana i policijskih službenika.

Reaktivni pristup radu policije bez insistiranja na razvijanju partnerstva sa zajednicom bio je karakterističan za tradicionalan model policijskog rada. To je doprinisilo gledanju na policajce kao na strance. Suprotno od toga, rad policije u zajednici podrazumeva direktno uključivanje „prosečnih“ građana u policijske operacije i označava ih kao partnere u dostizanju zajedničkog cilja – a to je da mesta u kojima građani žive i rade učine bezbednijim i boljim (Trojanowicz & Bucqueroux, 1991, p. 14). *Community policing* je „novi pristup u radu policije koji se zasniva na povećanoj osetljivosti državnih institucija, naspram uvažavanja sloboda i prava čoveka i građanina“ (Simonović, 2005, p. 75).

Strategija policije u zajednici se sagledava sa četiri različita, međusobno povezana nivoa koji moraju biti valjano shvaćeni da bi ona ostvarila ciljeve svoje implementacije:

1. Organizacioni nivo podrazumeva organizacionu decentralizaciju i preorijentisanje policijskih patrola ka olakšavanju komunikacije sa društvenom zajednicom u kojoj policijski službenici deluju (Kappeler & Gaines, 2011, pp. 17-18; Skogan & Hartnett, 1997, p. 6).
2. Strateški nivo obuhvata: geografski fokus, neposredni i stalni kontakt policije i društvene zajednice i fokus na prevenciju kriminaliteta i proaktivno delovanje (Kappeler & Gaines, 2011, pp. 21-24). Dakle, neophodno je postići povezanost policijskog službenika sa određenim geografskim područjem – kako bi se upoznao sa stanovnicima, njihovim aktivnostima i socijalnim problemima. Zahteva se svojevrsna identifikacija službenika sa stanovnicima područja u kojem on deluje.
3. Na programskom nivou su policijske operacije preusmerene na rešavanje problema i situacionu prevenciju kriminaliteta, te angažovanje društvene zajednice u tom cilju. Policijski službenici ne čekaju na poziv građana kako bi otpočeli svoje delovanje, naprotiv (Kappeler & Gaines, 2011, pp. 25-29). Svaki policijski službenik, u cilju uspešne primene ove strategije, mora inicirati što veći broj neposrednih odnosa sa građanima što dovodi do „povećanja sopstvene informisanosti o bezbednosnoj situaciji u zajednici“ (Đoković, 2020, p. 195).
4. Filozofski nivo obuhvata fokus na društvenu zajednicu, doprinos policije razvoju zajednice, brigu policije za pripadnike društvene zajednice, razvijanje poverenja,¹ podelu moći između policije i zajednice,² kreativnost i promenljivost okoline³ (Kappeler & Gaines, 2011, p. 9). Građani imaju pravo da iznesu svoje mišljenje i time utiču na način rada policije, a zauzvrat nude učešće i podršku policijskom radu (Simić & Nikač, 2010, p. 128).

¹ Kako Šebek (2015, p. 47) navodi: „uspostavljanje i održavanje zajedničkog poverenja predstavlja osnovu izgrađivanja partnerstva sa zajednicom“.

² To podrazumeva i međusobnu podelu odgovornosti za rešavanje zajednički identifikovanih društvenih problema.

³ Delovi iste društvene zajednice se međusobno razlikuju, te je potrebno da policijski službenici u skladu s tim odrede način svog ponašanja, identifikuju probleme u skladu s konkretnim pojedincima i s njima rešavaju te probleme (Kappeler & Gaines, 2011, pp. 16-17).

Implementacijom ove strategije unapređuje se interakcija između policije i društvene zajednice i omogućava se društvenoj zajednici da u većoj meri učestvuje u određivanju prioriteta u policijskom radu (Ratcliffe, 2008, p. 68).

Neizbežno je ukazati i na značaj uloge društvene zajednice za uspešnu primenu ove strategije. Ona, s jedne strane, mora biti raspoloživa za saradnju sa policijom (pri čemu se takav društveni stav gradi kroz kontinuirani i ka opštem dobru okrenuti rad policije), dok, s druge strane, policija mora poznavati kulturu i mentalitet društvene zajednice u kojoj deluje, mora sagledati sistem vrednosti, obrazovni i kulturni nivo i standard života i ostala kulturna i socijalna obeležja. Kako navodi Milić (2004, p. 100) „osnova efikasnog delovanja svih partnera, pa i policije je poznavanje osnovnih psiho-socijalnih obeležja kulture i mentaliteta“. Zato je opravdan stav da je *community policing* zapravo „partnerstvo sa lokalnom zajednicom u rešavanju problema koji dovode do vršenja krivičnih dela, drugih kažnjivih ponašanja i pojave straha od zločina“ (Vuković, 2008, p. 121).

3. Strategija policije u zajednici u Japanu

U ovom delu rada biće predstavljeni osnovi japanskog tzv. *koban* modela primene strategije policije u zajednici. Termin *koban* se može odrediti u užem i širem smislu. U prvom slučaju *koban* se vezuje za specifičnu infrastrukturu mini-polijskih stanica u kojima rade policijski službenici, a u drugom slučaju to je naziv za celokupan policijski sistem koji takve prostorije reprezentuju (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 157).

Prema dokumentu Nacionalne policijske akademije Japana (NPAJ, 2005, p. 1), policijske snage koje sprovode strategiju policije u zajednici čine službenici koji svoj rad obavljaju u *koban*-policijskim stanicama, zatim u rezidencijalnim stanicama (tzv. *Chuzai*) i u policijskim patrolama.

Glavni ciljevi ka kojima stremlje deo japanske policije zadužen za sigurnost društvene zajednice (*Community safety affairs police*) jesu: da postane deo lokalne zajednice i da se angažuje u aktivnostima koje su blisko povezane sa sigurnošću i svakodnevnim životom građana, da upozna zajednicu sa prisustvom policije i da sprovodi aktivnosti na planu prevencije kriminaliteta, te da bude prva koja će odgovoriti na vanredne situacije u lokalnoj zajednici (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 159).

3.1. Organizacioni nivo japanskog *community policing*-a

U Japanu radi oko 250.000 policajaca, od čega je 35% njih posredno ili neposredno angažovano u sprovođenju policijskog rada u zajednici. Policijske snage su raspoređene u 47 centara po prefekturama različitih veličina. U svakoj od njih se nalaze i centri Komisije za javnu bezbednost koji, između ostalog, nadgledaju rad policije (Kawamura & Shirakawa, 2008, pp. 159, 161).

Kako je napred navedeno, u užem smislu, *koban* je naziv za policijsku mini-stanicu u kojoj se u kontinuitetu nalaze policijski službenici i koja omogućava stalnu interakciju policije i građana na određenom geografskom području (Palmiotto & Unnithan, 2011, p. 11). U jednoj *koban*-policijskoj stanici radi od 3 do 5 službenika i prema statistici iz

2019. godine u Japanu ih je 6.256 (UNAFEI, 2019, p. 2). One su raspoređene u urbanim, gradskim okruženjima, usmerene na delovanje koje obuhvata prevenciju kriminaliteta, te davanje odgovora na pitanja građana, savetovanje maloletnika i sl. (NPA, 2019, p. 13). Ove mini-stanice su smeštene u blizini kolovoza, ali ne uz sam kolovoz. Takav raspored se opravdava potrebom da se, u uslovima velike gustine stanovništva, ispred bilo kojeg građanina-pešaka koji ima nameru da uđe u stanicu ne pojave prepreke kao što su kolovoz i gust automobilski saobraćaj. Vrata su uglavnom otvorena, tačnije – kad god je zaposleni policajac unutar stanice. Navedena praksa dodatno simbolizuje otvorenost i spremnost policijskog službenika da svakom građaninu pruži pomoć ili potrebne informacije. Stoga je dovoljno da građanin koji ima potrebu da se obrati policajcu direktno uđe u stanicu, bez kucanja i naročitih formalnih pravila ponašanja (Young, 2019, p. 771).

Kada je reč o infrastrukturi, veličina *koban*-stanica varira, starije su obično prizemne, ali se sve češće mogu videti i jednospratne. Po površini, uvek se prostiru na manje od 100 m² i u njima, u režimu smenskog radnog vremena, rade uniformisani policijski službenici (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 158). Pored prostorije u kojoj se primaju građani (*community rooms*) voljni da prijave krivično delo, postave neko konkretno pitanje ili samo da se obrate policijskom službeniku, postoji i kuhinja i mesto za odmor službenika (NPAJ, 2005, p. 3).

Rezidencijalne policijske stanice (*Chuzai-sho*) raspoređene su u ruralnim ili polururalnim predelima i u njima radi po jedan policijski službenik (NPA, 2019, p. 13). Ukupno 6.380 policijskih službenika radi u rezidencijalnim policijskim stanicama (UNAFEI, 2019, str. 2). Ipak, službenik u ovim policijskim stanicama ne samo što radi, on tu ili u zgradama uz stanicu, zajedno sa svojom porodicom boravi i tokom dugih vremenskih perioda izgrađuje dobrosusedske odnose sa zajednicom (NPAJ, 2005, p. 3), čime se direktno stvara mogućnost razvoja međusobnog partnerskog odnosa.

3.2. Strateški i programski nivo japanskog *community policing*-a

Osnovni zadatak japanskog modela policijskog rada jeste preventivno delovanje, što podrazumeva sprečavanje kriminaliteta, umesto reagovanja po izvršenom krivičnom delu (Lazić, 2017, p. 40). U tom smislu, preventivni programi se sprovode kako bi umanjili mogućnost da do izvršenja dela uopšte dođe. U ovom delu rada su predstavljene najvažnije aktivnosti policijskih službenika u kojima se prepoznaju strateški i programski nivoi rada policije u zajednici, a koje su predviđene programskim aktima japanske policije (NPA, 2019, p. 14).

Budnost u policijskim stanicama. Službenici stražare ispred stanice ili sede unutar nje, što omogućava istovremen odgovor na bilo koji incident, ali i na bilo koje pitanje građana. Kako Kawamura & Shirakawa (2008, p. 160) ističu – policijski službenici raspoređeni u *koban*-stanicama, kao i u rezidencijalnim policijskim stanicama imaju dve uloge, s jedne strane oni su u narodu predstavljeni kao hrabri borci protiv kriminaliteta, a s druge strane kao prijateljski zaštitnici građana. Prolaskom pored ovih stanica i svakodnevnim susretanjem sa istim policijskim službenikom, kod građana se javlja osećanje da je konkretan službenik deo njihove društvene zajednice, a ne stranac (Cao, Stack & Sun, 1998, p. 282).

Policijske patrole. Službenici veoma često sprovode patrolnu delatnost pešačkim patrolama, patrolama na biciklima i motociklima, te automobilskim patrolama. Bayley (1994, pp. 5-6) ističe da su pešačke patrole znatno korisnije u odnosu na ostale modele patroliranja, jer doprinose osećanju sigurnosti kod građana, ali bi bilo iluzorno smatrati da su one dovoljne da spreče kriminalne aktivnosti pojedinaca. Ipak, i patroliranje uz korišćenje automobila igra značajnu ulogu u suzbijanju kriminaliteta (Kawamura & Shirakawa, 2008, pp. 161-162), a svakako doprinosi češćim neposrednim kontaktima sa građanima i povećanju osećanja sigurnosti.

Rutinske posete domovima i radnim mestima građana. Službenici japanske policije dva puta godišnje posećuju svakog stanovnika iz oblasti za koju su nadležni i razgovaraju sa njim o brojnim pitanjima vezanim za bezbednost i kriminalitet, te postavljaju pitanja u vezi sa njegovom eventualnom uključenosti i povezanošću sa određenim kriminalnim delovanjima (NPA, 2019, p. 14).

Osim poseta, službenici pripremaju i letke koje dele građanima sa ciljem da ih informišu o stanju kriminaliteta, o metodama prevencije kriminaliteta i sl. (NPAJ, 2005, p. 7). U literaturi se navode primeri sadržine ovih letaka: obaveštavanje o područjima u kojima je u tom vremenskom periodu uočeno povećanje učestalosti džepnih krađa kako bi građani obratili više pažnje i izbegli viktimizaciju; obaveštavanje o licima za kojima je raspisana poternica i sl. (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 164).

Konsultacije sa građanima. Na nivou svake prefekture organizovani su centri za konsultacije sa građanima, čija bi uloga mogla biti, u konkretnom slučaju, da kontaktiraju sa različitim odeljenjima japanske policije u cilju sprečavanja izvršenja dela u vezi sa kojima su dobijene informacije ili zarad postupanja po prijavama o izvršenim krivičnim delima (NPA, 2019, p. 14).

Građani iz različitih prefektura su članovi saveta koji nastoje da objedine stavove društva u vezi sa pitanjima od interesa za prevenciju i suzbijanje kriminaliteta, te na taj način da sa policijom odrede zajedničke prioritete. Sastanke ovih saveta vode policijski službenici, a građani se podstiču da diskutuju o bezbednosnim problemima, da izražavaju svoja mišljenja i razmatraju aktivnosti koje je policija preduzimala. U zavisnosti od eventualnog povećanja nivoa kriminaliteta, sastanci postaju učestaliji (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 164).

3.2.1. Filozofski nivo japanskog *community policing*-a

Policija se, u skladu sa teorijskim postavkama ove strategije, ne posmatra odvojeno od društvene zajednice, već uspostavljajući redovnu komunikaciju sa građanima postaje deo te zajednice i ostvaruje partnerski odnos. Ipak, jedan od preduslova za uspešnu primenu ove strategije jeste da je za to društvena zajednica podobna. Prethodno proizlazi iz činjenice „da u zajednici u kojoj policija ne uživa autoritet građana nema smisla preduzimati aktivnosti radi jačanja socijalnih veza, odnosno solidarnosti između članova zajednice“ (Vuković, 2008, p. 136). U tom smislu, u literaturi se ističe da u Japanu, visok nivo poštovanja ustanova poput: porodice, škole, društvene zajednice i radnog mesta, predstavlja značajan metod neformalne socijalne kontrole kriminaliteta (Ellis *et al.*, 2008, p. 187), što svakako

„povećava šanse“ policiji da ovu strategiju sprovede u delo. Zato je iluzorno govoriti o uspešnoj primeni ove strategije u društvenim zajednicama čiji je sistem vrednosti usmeren ka poštovanju kriminalnog delovanja pojedinca i u kojima se na kriminalitet gleda kao na uobičajenu, svakodnevnu pojavu.

Partnerski odnos se ostvaruje i kroz različite „prijateljske aktivnosti“ policije – npr. davanje na posluđu kišobrana građanima, pomoć alkoholisanim licima da uđu u sredstva gradskog prevoza i dođu do mesta boravišta, držanje časova borilačkih veština zainteresovanim građanima i slično (Leishman, 2003, pp. 114-115). S druge strane, policijski poziv je poštovan od strane građana, i na policijske službenike se, u načelu, gleda kao na autoritet kojem se, u skladu sa tradicijom i filozofijom u Japanu, narod podvrgava i čiji rad podržava (Cao, Stack & Sun, 1998, p. 282).

4. Problemi u sprovođenju *community policing-a* u Japanu

Iako *koban* policijski sistem ima dugu istoriju u Japanu, o čemu u ovom radu, s obzirom na ograničenost u pogledu obima, neće biti reči, to ne znači da policijski sistem u tom periodu nije nailazio na probleme i da se nije usavršavao, naprotiv.

Na prvi pogled, čini se da izloženi model primene strategije policije u zajednici oduvek predstavlja idealan vid njene implementacije. Ipak, u literaturi, doduše malobrojnoj, navode se i prepreke na koje se nailazilo pri njenom sprovođenju.

Prazne koban-stanice (aki koban). Na osnovu istraživanja koje je sprovela NPA 2004. godine, utvrđeno je da je od 2.148 ispitanih građana, njih 85% znalo gde se nalazi *koban*-policijska stanica najbliža njihovom domu, ali da je njih 56% nailazilo na prazne stanice, što je doprinelo stvaranju osećanja nesigurnosti i nezadovoljstva radom policije, te smanjenju poverenja u moć policije da se izbori sa kriminalitetom (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 165).

Primetno je i da se beleži smanjenje broja rezidencijalnih stanica. Takav trend je posledica činjenice da se radom u ovim stanicama mešaju privatni i poslovni život, ne samo službenika već i njegove porodice. Usled toga nastaje i obaveza policajca da prima građane koji imaju potrebu da mu se obrate i van radnog vremena, a ukoliko je on odsutan, prijem građana vrše članovi njegove porodice.⁴ Ovakav način života vodi ka primetnom odsustvu interesovanja i volje policijskih službenika da na taj način budu angažovani (Kawamura & Shirakawa, 2008, pp. 165-166).

Sprovođenje rutinskih poseta mestima boravišta građana postaje sve teže. To je posledica povećanja nivoa kriminaliteta, što iziskuje češće patrole i angažovanje službenika na polju njegovog suzbijanja. Usled navedenog, policija ima manje raspoloživog vremena koje može posvetiti neposrednim kontaktima i upoznavanju sa stanovnicima (NPAJ, 2005, pp. 9-10).

Svetska naučna i stručna literatura se ne može pohvaliti brojnošću radova koji daju kritički osvrt na stanje kriminaliteta u Japanu, na poverenje građana Japana u policiju, te na njihovo osećanje sigurnosti. Takvo stanje Leishman (2003, pp. 109-110) pravda priličnom nepristupačnošću podataka koji se na to odnose u nekolicini istočnoazijskih država.

⁴ Tako, npr. supruga policijskog službenika koja, iako nije zaposlena u policiji, prima mesečnu naknadu za usluge koje pruža građanima u tim prilikama, kao nagradu za doprinos policijskim aktivnostima (NPAJ, 2005, p. 4).

Čini se da je *koban* model rada policije doprineo tome da se Japan, gotovo po automatizmu, smatra naročito bezbednom državom. Ipak, početkom ovog veka došlo je do značajnog povećanja nivoa kriminaliteta, te do smanjenja osećanja sigurnosti kod građana Japana (Kawamura & Shirakawa, 2008, p. 172). U tom smislu, izvedeni su zaključci da Japan, svakako, ima nisku stopu kriminaliteta, posebno kada se radi o kriminalitetu sa elementima nasilja, ali da društvena zajednica ima nizak nivo poverenja u rad policije, te je uočeno nezadovoljstvo policijskim radom. Revolucionarno se utvrđuje da postoji visok nivo straha od kriminaliteta, te da stanovnici ne poklanjaju dovoljno pažnje preduzimanju pojedinačnih mera za njegovu prevenciju. Takođe, prema istraživanju iz 2004. godine, većina građana Japana smatra da je društvo u Japanu postalo opasnije (Ellis *et al.*, 2008, pp. 178-190).

Ovakvi zaključci imaju svoju osnovu u stanju kriminaliteta na samom početku dvadeset prvog veka, ali i u problemima koji su u ovom poglavlju izloženi, a u pogledu kojih, u vreme izrade navedenih istraživanja, nije došlo do preduzimanja relevantnih aktivnosti nadležnih organa. Naime, 2002. godina se u zvaničnim statistikama beleži kao godina u kojoj je prijavljeno preko 2,5 miliona slučajeva izvršenja krivičnih dela, te kao takva predstavlja najgoru godinu po pitanju stanja kriminaliteta u Japanu (NPA, 2019, p. 15).

5. Mehanizmi japanske policije za prevazilaženje problema

Vlada Japana je preduzela različite aktivnosti kako bi prevazišla nastale prepreke, sprečila trend rasta nivoa kriminaliteta i povećala osećanje sigurnosti kod građana.

Pre svega, došlo je do zapošljavanja novih policijskih službenika, kako bi se omogućio dovoljan broj pojedinaca koji bi ostajao u policijskim stanicama, a da neophodne policijske patrole ostanu zastupljene u zadovoljavajućem broju (uporedi: NPA, 2019, p. 8; Cortazzi, 1993, p. 78).

Kao valjan primer osobenosti japanskog društva ističemo da osim novih zaposlenih, pomoć u sprovođenju policijskih poslova pružaju i tzv. policijski savetnici. To su uglavnom penzionisani policijski službenici koji dobrovoljno, u skraćenom radnom vremenu, pružaju informacije o dešavanjima koja bi mogla zaokupiti interesovanje službenika. Osim toga, oni su ovlašćeni i da daju uputstva i da se konsultuju sa građanima, da rukuju izgubljenom ili pronađenom imovinom. S druge strane, ova lica nisu ovlašćena za sprovođenje zakona ili lišenje slobode učinioca krivičnih dela (NPAJ, 2005, p. 4). U odnosu na period od 2003. godine, kada je bilo manje od 5000 volonterskih grupa za obavljanje različitih aktivnosti u vezi sa prevencijom kriminaliteta, već 2008. godine taj broj je premašio 40.000 (Kanayama, 2013, p. 67).

Kako bi se izašlo u susret što većem broju građana i omogućilo da policijski službenici najbrže dođu do mesta određenog incidenta, patrolni automobili su opremljeni uređajima za uspostavljanje veze sa policijskim stanicama i komandnim centrima, te GPS-softverom koji omogućava angažovanje onih policajaca u patroli koji su najbliži događanju u kojem treba da uzmu svoju ulogu (Kawamura & Shirakawa, 2008, pp. 161-162). Osim toga, primenjuje se i geografski informacioni sistem (*Geographic Information System – GIS*), kako bi se utvrdila mesta koja se učestalo javljaju kao mesta podobna za

incidente, što doprinosi posebnom usmeravanju pažnje policije na te rizične tačke (*hot-spots*) (Kanayama, 2013, p. 76).

Policija se okrenula i ka sprovođenju različitih treninga dobrovoljaca koji pružaju pomoć službenicima: obučavanje za sprovođenje patrole, kreiranje mapa, obuke sigurne vožnje automobila, te drugi seminari i predavanja posvećeni razvijanju veština i aktivnosti građana usmerenih na prevenciju kriminaliteta (Kanayama, 2013, p. 76).

Čini se da su sve navedene aktivnosti, uz kontinuirano pojačavanje svesti građana o opasnosti kriminalnog delovanja po opstanak i normalno funkcionisanje društva, urodile plodom i to u vidu smanjenja broja prijavljenih krivičnih dela: prema novim statistikama japanske policije, ukupan broj prijavljenih krivičnih dela 2014. godine je iznosio 1.212.163, a 2018. godine 817.338 (NPA, 2019, p. 60). Takođe, upoređivanja radi, već 2009. godine je nivo kriminaliteta u Japanu bio na nivou iz 1990. godine, dakle, nešto više od 1.600.000 prijavljenih krivičnih dela, što ukazuje da se u odnosu na 2002. godinu nastavlja trend opadanja kriminaliteta (Kanayama, 2013, p. 81).⁵

6. Zaključak

Uzimajući u obzir sve karakteristike japanskog modela primene strategije policije u zajednici, delimo stavove autora koji smatraju da je to prototip njene uspešne primene (Brogden & Nijhar, 2005, navedeno u Kocak, 2018, p. 19), te da kao takav može poslužiti kao uzor po kome se mogu ravnati druge države koje su se odlučile za njenu primenu.

Organizacija zasnovana na mini policijskim stanicama, rutinskim posetama mestima boravišta i radnim mestima građana, decentralizovanoj policijskoj organizaciji, čestim pešačkim i automobilskim patrolama, ali i na volonterskom aktivizmu članova zajednice, doprinosi ostvarenju preduslova za valjano i uspešno funkcionisanje *community policing*-a:

- česti neposredni susreti građana i policijskih službenika;
- razvijanje poverenja građana u policiju;
- razvoj partnerskog odnosa policije i građana.

Ipak, da bi ovakav model rada policije bio uspešno sproveden, obavezan preduslov je da društvena zajednica za takve poduhvate bude podobna. Potrebno je da bude spremna za saradnju i da policijskog službenika ne posmatra kao stranca, već kao njenog člana, te da „preduzima neophodne korake i sa svoje strane“ (Đoković, 2020, p. 195). Jedan od glavnih ciljeva *community policing*-a je stvaranje osećanja zajedništva u lokalnoj zajednici (Vuković, 2008, p. 127). Tako se važan aspekt japanskog modela primene ove strategije sastoji u volonterskom radu brojnih udruženja građana koja na dobrovoljnoj osnovi samostalno sprovode patrole, podučavaju druge o merama prevencije i doprinose ostvarivanju osnovnih ciljeva strategije.

⁵ Trebalo bi oprezno pristupiti donošenju zaključaka na osnovu ovako predstavljenih podataka. Naime, svetskoj policijskoj praksi nije nepoznato manipulisanje podacima koji se odnose na broj prijavljenih i razrešenih krivičnih dela, na način koji zavisi od toga šta je u konkretnom slučaju cilj takve manipulacije (Pepinsky, 2006, p. 81).

Iako se u literaturi može naići na stav da je Japan primer da „visoke stope zločina nisu neizbežni pratilac razvijenih modernih društava“, Ignjatović (2016, p. 105) u tome uočava previd koji se sastoji u činjenici da japansko društvo i kultura ne mogu nedvosmisleno biti svrstani u moderna društva uprkos značajnom tehnološkom napretku i industrijalizaciji kojom je obuhvaćeno. Društvena zajednica u Japanu se od drugih, modernih zajednica razlikuje po čvrstoj društvenoj kontroli u svakodnevnom životu, po potčinjavanju pojedinaca grupnim interesima, te u činjenici da japanska kultura u velikoj meri počiva na srednjovekovnom normativnom sistemu (Ignjatović, 2016, p. 105). Tradicionalno, Japan se smatra državom u kojoj postoji neobično niska stopa kriminaliteta i državom čije su ulice bezbedne, a upravo se za takvo karakterisanje zaslužnim smatra specifičan *koban* policijski sistem (Leishman, 2007, p. 198). Ipak, kao i u slučaju Malte, kao države sa niskom stopom kriminaliteta, solidarnost između članova društvene zajednice deluje kao značajan preventivni faktor i deli zasluge za takvo stanje kriminaliteta (Ignjatović, 2009, p. 64).

Japanski model primene ove strategije je u direktnoj i neodvojivoj sprezi sa kulturnim i socijalnim karakteristikama, mentalitetom i tradicijom japanskog društva, te ga je iz tog razloga teško, bar na identičan način, primeniti u drugim državama koje su policijski rad opredelile ka *community policing*-u, a isti rezultati se ne mogu očekivati. Prethodno proizlazi i iz činjenice da je japanska policija nailazila i nailazi na brojne prepreke koje prevazilazi upravo zahvaljujući specifičnim karakteristikama svoje društvene zajednice.

Ipak, ovakva konstatacija ne može umanjiti značaj iskustva i specifičnosti koje japanska policija može ponuditi ostatku sveta, kao primer iz kojeg se mogu preuzimati i implementirati određeni organizacioni i programsko-strateški elementi, uz neophodno prilagođavanje socijalnim prilikama u društvu u kojem se implementacija vrši.

Literatura

- Bayley, H. B. 1994. *Police for the future*. New York: Oxford University Press.
- Brogden, M. & Nijhar, P. 2005. *Community Policing: National and International Models and Approaches*. Cullompton: Willan.
- Cao, L., Stack, S. & Sun, Y. 1998. Public attitudes toward the police: a comparative study between Japan and America. *Journal of Criminal Justice*, 26(4), pp. 279-289.
- Cortazzi, H. 1993. *Modern Japan: a concise survey*. New York: Pgrave Macmillan.
- Džunić, B. 2018. Preventivne aktivnosti u cilju sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta sa osvrtom na strategijski okvir Republike Srbije. *Pravo – teorija i praksa*, 35(7-9), pp. 54-69.
- Đoković, L. 2020. Stavovi građana o radu policije – ocena primene strategije policije u zajednici u Republici Srbiji. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 58(1-2), pp. 181-198.
- Ellis, T., Lewis, C., Hamai, K. & Williamson, T. 2008. Japanese Community Policing Under the Microscope. In: Williamson, T. (ed.), *The Handbook of Knowledge-Based Policing: Current Conceptions and Future Directions*. Chichester: John Wiley & Sons, pp. 175-198.

- Ignjatović, Đ. 2009. Države sa niskom stopom kriminaliteta – primer Malte. *Strani pravni život*, 53(3), pp. 49-66.
- Ignjatović, Đ. 2016. *Kriminologija*. 13. izd. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Kanayama, T. 2013. The National Challenge on Increase in Crime: Comprehensive Initiatives on Crime Reducion in Japan. In: Verma, A., Das, D. & Abraham, M. (eds.), *Global Community Policing: Problems and Challenges*. Boca Ration: CRC Press, pp. 63-82.
- Kappeler, V. & Gaines, L. 2011. *Community Policing: A Contemporary Perspective*. 6th ed. Amsterdam: Anderson.
- Kawamura, N. & Shirakawa, Y. 2008. Current Developments Affecting the Japanese Koban System of Community Policing. In: Williamson, T. (ed.), *The Handbook of Knowledge-Based Policing: Current Conceptions and Future Directions*. Chichester: John Wiley & Sons, pp. 157-174.
- Kocak, D. 2018. *Rethinking Community Policing in International Police Reform: Examples from Asia*. London: Ubiquity Press.
- Kostić, M. 2010. Prevencija kriminaliteta – pojam i istorijski razvoj. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, LV, pp. 89-110.
- Lazić, I. 2017. Definisanje koncepta rada policije u lokalnoj zajednici. *Administracija i javne politike*, 3(2-3), pp. 37-60.
- Leishman, F. 2003. Policing in Japan: East Asian Archetype? In: Mawby, R. I. (ed.), *Policing Across the World: Issues for the Twenty-first Century*. New York: Taylor & Francis, pp. 109–25.
- Leishman, F. 2007. Koban: Neighbourhood Policing in Contemporary Japan. *Policing*, 1(2), pp. 196-202.
- McLaughlin, E. & Muncie J. 2001. *The Sage dictionary of criminology*. London: Sage publication.
- Milić, A. 2004. Kultura i mentalitet, pretpostavka rada policije u zajednici. U: Matijević, M. (ur.), *V Dies Academicus: Rad policije u zajednici*. Banja Luka: Visoka škola unutrašnjih poslova, pp. 99-104.
- Moose, C. 1993. *The Theory and Practice od Community Policing: An Evaluation of the Iris Court Demonstration Project*. Dissertation. Portland: Portland State University.
- Nikolić-Ristanović, V. & Konstantinović-Vilić, S. 2018. *Kriminologija*. 4. izd. Beograd: Prometej.
- Palmiotto, M. J. & Unnithan, P.N. 2011. *Policing & Society: A Global Approach*. New York: Delmar Cengage Learning.
- Pepinsky, H. 2006/2017. *Mirotvorstvo: razmišljanja jednog radikalnog kriminologa*. prev. Stevanović, A. & Vujičić, N. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Ratcliffe, H. 2008. *Intelligence-led Policing*. Devon: Willan Publishing.
- Simić, B. & Nikač, Ž. 2010. Razvoj policijske organizacije od tradicionalne ka savremenoj u funkciji suzbijanja kriminaliteta. *Nauka–bezbednost–policija*, 14 (3), pp. 117-131.
- Simonović, B. 2005. Konceptualne dileme, limiti, nedoslednosti, kritike i slabosti novog koncepta rada policije u zajednici (Community Policing) s osvrtom na ljudska prava i slobode. U: Bejatović, S. (ur.), *Slobode i prava čoveka i građanina u konceptu novog zakonodavstva Republike Srbije*. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u

- Kragujevcu: Institut za pravne i društvene nauke, pp. 75-95.
- Skogan, W. & Hartnett, S. 1997. *Community Policing: Chicago Style*. Oxford: Oxford University Press.
- Šebek, V. 2015. *Kriminalističko-obaveštajni modeli organizacije policije u kontroli kriminaliteta*. Doktorska disertacija. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.
- Trojanowicz, R. & Bucqueroux, B. 1991. *Community policing and the challenge of diversity*. Michigan: Michigan State University.
- Vuković, S. 2008. *Strategije delovanja policije u prevenciji kriminaliteta na području lokalne zajednice*. Doktorska disertacija. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Young, A. 2019. Japanese Atmospheres of Criminal Justice. *The British Journal of Criminology*, 59 (4), pp. 765-779. Dostupno na: <https://doi.org/10.1093/bjc/azy073>, (10. 8. 2020).

Internet izvori

- National Police Academy of Japan (NPAJ). 2005. *Japanese Community Police and Police Box System*. Tokyo. Dostupno na: http://www.npa.go.jp/english/keidai/Guide_lines_of_PolicePolicy/JapaneseCommunityPolice.pdf, (19. 8. 2020).
- National Police Agency of Japan (NPA). 2019. *Police of Japan 2019*. Tokyo. Dostupno na: https://www.npa.go.jp/english/Police_of_Japan/2019/Police_of_Japan_2019_full_text.pdf, (19.8.2020).
- UNAFEI. 2019. *Criminal Justice System in Japan*. Dostupno na: https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/CJSJ_2019/00CJSJ_2019.pdf, (20. 8. 2020).

Pravni izvori

- Strategija policije u zajednici, *Službeni glasnik RS*, br. 43/2013.

Lazar S. Đoković, MA

Serbia

e-mail: lazarsdjokovic@gmail.com

THE JAPANESE MODEL OF THE IMPLEMENTATION OF THE COMMUNITY POLICING

Summary

Community policing is the strategy of policing that is applied in countries around the world, and through time, it became the most popular way of approach to police work. The goal of this strategy is reflected in creating a better and safer life of citizens, which is achieved through the teamwork of the police and the local community.

Based on the analysis of the content of foreign scientific and professional literature, and official publications of the Japanese police, the author presents the specifics of the implementation of community policing strategy in Japan, in order to point to examples of good police practice, given that this is an official approach to policing in the Republic of Serbia.

In addition to a review of the basic settings of this strategy, the organizational, programmatic, strategic and philosophical level of the so-called *the koban* - model of police work, the paper is presenting the obstacles that stand in the way of achieving the goals of this strategy and how the Japanese police overcome them. Finally, the author concludes that the practice of the Japanese police is a prototype of successful policing in the community, but that it is conditioned by the specifics of Japanese society, and as such can hardly be implemented in societies that do not share the same characteristics.

Keywords: *koban*, Japanese police, community policing, Japan, police practice.

Primljeno: 26. 8. 2020.

Prihvaćeno: 23. 10. 2020.